

Sygn. akt III CSKP 19/21

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku H. S.
przy uczestnictwie P. S.A. w L.
o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 13 stycznia 2021 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 19 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje
Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację uczestnika przedsiębiorcy przesyłowego od postanowienia Sądu Rejonowego w K., którym ustanowiono służebność przesyłu o określonej treści na rzecz wnioskodawczynie.

Ustalił, że wnioskodawczynie jest właścicielką nieruchomości o powierzchni 0,18 ha położonej w miejscowości D. w centralnej i zabudowanej części wsi przeznaczonej pod tereny zabudowy jednorodzinnej. Działka nie jest zabudowana i

utwardzona natomiast wyposażona jest w sieć elektroenergetyczną, wodociągową i kanalizacyjną. Przez nieruchomość z kierunku północ - południe przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV, wybudowana w latach siedemdziesiątych XX wieku służąca do zasilania stacji transformatorowej znajdującej po drugiej stronie drogi. W środkowej części działki usytuowany jest słup przelotowy żelbetonowy.

Przestrzenny zakres służebności przesyłu obejmuje powierzchnię 475 m², szerokość pasa eksploatacyjnego 6 metrów a wynagrodzenie za ustanowienie służebności wynosi 7 402,03 zł.

W dniu 21 stycznia 1956 r. został zatwierdzony przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w K. projekt - kosztorys elektryfikacji wsi D. Sąd przedstawił wszystkich poprzedników prawnych uczestnika poczynając od 1958 r.

Sąd I instancji, odnosząc się do przesłanek określonych w art. 292 i 172 k.c., uznał za nieuzasadniony zarzut zasiedzenia służebności powołany przez uczestnika z przyczyny nie udowodnienia, że przedsiębiorstwo energetyczne korzystało z nieruchomości wnioskodawczynie. Niewątpliwie na tej nieruchomości znajduje się linia energetyczna ale nie zostało wykazane, iż przedsiębiorstwo korzystało z tego gruntu w zakresie konserwacji, kontroli i wycinki drzew i krzewów. Za niewykazane uznał też okoliczności kto z linii korzystał i od kiedy uczestnik jest w posiadaniu urządzeń znajdujących się na nieruchomości wnioskodawczynie. Z tej przyczyny ustanowił zgodnie z wnioskiem służebność przesyłu.

Sąd Okręgowy odnosząc się do zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz Skarbu Państwa z dniem 1 stycznia 1975 r. stwierdził, że możliwe jest przyjęcie, że służebność została nabyta przez poprzednika prawnego nie biorącego udziału w sprawie. Zgłoszenie zarzutu podlega wymaganiom wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności a zasady wynikające z art. 321 k.p.c. należy odnieść do zarzutów, którymi uczestnicy zwalczają żądanie wniosku. Stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej może nastąpić tylko na rzecz osoby wskazanej przez wnioskodawcę lub innego uczestnika postępowania. Sąd I instancji był związany wskazaniem podmiotu, na którego rzecz miało nastąpić zasiedzenie przedmiotowej służebności, a uczestnik jednoznacznie i konsekwentnie powoływał się na zasiedzenie służebności przez Skarb Państwa.

Skoro prawidłowe jest ustalenie, że urządzenia były wybudowane na działce wnioskodawczyni w latach 70 - tych, to Skarb Państwa nie mógł ich nabyć przez zasiedzenie wobec posiadania w złej wierze i braku upływu trzydziestu lat, których upływ następował z dniem 31 grudnia 2009 r. Przejście własności urządzeń przemysłowych na przedsiębiorstwo państwowe nastąpiło z dniem 7 stycznia 1991 r.

Ubocznie Sąd drugiej Instancji wskazał, że wbrew pogładowi Sądu Rejonowego uczestnik wykazał posiadanie przedmiotowej służebności w okresie od końca lat 70 - tych do 6 stycznia 1991 r. bo eksploatacja urządzeń nie sprowadza się tylko do ich modernizacji czy usuwania awarii a sam przesył nieprzerwany energii linią elektryczną stanowi o wykonywaniu służebności.

W skardze kasacyjnej uczestnik zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 292 w zw. z 172§ 1 i 2 , 176 § 1 k.c. oraz 305¹, 305³ i 305⁴ k.c. i art. 305¹ k.c., jak również przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 w zw. z 231 i 13 § 2 k.p.c. oraz art. 212 w zw. z 391 § 1 i 13 § 2 k.p.c. i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Najwyższy zważył:

Sąd drugiej instancji nie uwzględnił zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu zgłoszonego przez przedsiębiorcę przesyłowego mimo ustalenia, że zostały spełnione przesłanki jej posiadania w złej wierze oraz stosowny okres czasu prowadzący do zasiedzenia, uczestnik postępowania nie wskazał bowiem na czyją rzecz miało nastąpić zasiedzenie z dniem 31 grudnia 2009 r.

Zarzut zasiedzenia służebności jest zarzutem peremptoryjnym, niweczącym żądanie powoda o ustanowienie służebności przesyłu i mającym na celu wykazanie, że roszczenie mu nie przysługuje. Wymaga on złożenia sądowi twierdzeń o zdarzeniach niweczących roszczenie i wykazania ich prawdziwości, zgodnie z ciężarem dowodu. Uwzględnienie takiego zarzutu skutkuje tylko między stronami i tylko w sprawie, w której zarzut był zgłoszony, nie ma natomiast żadnego oddziaływania zewnętrznego, a w szczególności wobec osób trzecich lub w zakresie powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 k.p.c. (uchwała Sądu najwyższego z dnia 23 marca 2016 r., III CZP 101/15, OSNC 2017 r, nr 2 poz. 18).

Nie ma wątpliwości, że art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z 13 § 3 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym i sąd w orzeczeniu rozstrzyga o żądaniu, które zostało mu przedstawione do oceny i tę zasadę trzeba odnieść do zarzutów, którymi uczestnicy postępowania zwalczają żądanie wnioskodawcy. Nie można też kwestionować tezy uchwały Sądu Najwyższego wyrażonej w uchwale z dnia 7 czerwca 2015 r., III CZP 112/14 (OSNC 2015 r., nr 11 poz. 127), że stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości może nastąpić tylko na rzecz osoby wskazanej przez wnioskodawcę lub innego uczestnika postępowania.

Mieć jednak trzeba na uwadze, że w niektórych sprawach rozpoznawanych w sprawach w postępowaniu nieprocesowym zasada oficjalności dopuszcza odstępstwa od zasady związania żądaniem przedstawionym do rozstrzygnięcia a jej zrealizowanie dopuszcza nałożenia na sąd dalej idących obowiązków, niż w sprawach rozpoznawanych w procesie. W powołanej uchwale z dnia 7 czerwca 2015 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ze względu na bezpieczeństwo obrotu jeżeli materiał dowodowy wskazuje na zasiedzenie przez inną osobę, niż wskazana we wniosku, sąd powinien umożliwić uczestnikowi postępowania modyfikację żądania wniosku a osobę tę, jeżeli nie jest uczestnikiem postępowania wezwać do udziału w sprawie. Odpowiednio do postępowania nieprocesowego trzeba odnieść argumenty powołane w uchwale z dnia 17 lutego 2016 r., III CZP 108/15 (OSNC 2017 r., nr 2, poz. 14) dotyczące uprzedzenia stron o możliwej zmianie oceny prawnej sprawy na innej, niż podana podstawie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2017 r., V CSK 110/17, nie publ.).

Uwzględnienie przez sąd zarzutu zasiedzenia w sprawie o ustanowienie służebności różni się znacznie pod względem procesowym od uwzględnienia przez sąd wniosku o stwierdzenie zasiedzenia. Nie przybiera bowiem postaci orzeczenia, lecz znajduje wyraz tylko w uzasadnieniu orzeczenia co do istoty sprawy. Ma znaczenie tylko w tej sprawie i nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Ograniczenie skutku uwzględnienia zarzutu zasiedzenia do sprawy, w której został zgłoszony, powoduje, że jego rozpoznanie nie jest uzależnione od wymagań dotyczących kręgu uczestników postępowania o zasiedzenie, ani innych wymagań odnoszących się do tego postępowania, uzasadnionych skutecznością *erga omnes*

postanowienia o stwierdzeniu zasiedzenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 317/16, nie publ.).

Skoro warunkiem uwzględnienia zarzutu zasiedzenia na rzecz innej osoby, niż wskazana w zarzucie jest modyfikacja żądania wniosku, to wzgląd na ekonomię postępowania i ochronę interesu indywidualnego oraz wymaganie właściwego ukształtowania postępowania nakładają na sąd obowiązek umożliwienia biorącym w nim udział osobom stosownej modyfikacji żądania. Obowiązek informacyjny sądu wymaga zwrócenia przez sąd uwagi na ewentualną potrzebę takiej modyfikacji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2016 r., III CSK 422/15, nie publ.).

Z tej przyczyny zasadny jest zatem zarzut naruszenia art. 212 w zw. z 391 § 1 i 13 § 2 k.p.c. W sytuacji, w której zostały spełnione wszystkie przesłanki zasiedzenia a ich skutek następuje *ex lege* uczestnik powinien być być pouczony, kogo wskazuje jako podmiot uprawniony do zasiedzenia służebności przesyłu z dniem 31 grudnia 2009 r. Nie zasługuje natomiast na kontrolę kasacyjną zarzut naruszenia art. 233 § 1 w zw. z 231 i 13 § 3 k.p.c., zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego zakaz oparcia skargi na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub dowodów, określony w art. 398³ § 3 k.p.c., oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów. Również art. 398¹³ § 2 *in fine* stwierdza, że Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Tak, więc zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nawet w powiązaniu z innymi przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie jest skuteczny.

Wskazać nadto trzeba, że uczestnik postępowania od początku postępowania powoływał się na przysługujące mu prawo do służebności przesyłu. Jako podmiot uprawniony do zasiedzenia wskazywał wprawdzie Skarb Państwa ale opierał to twierdzenie na odmiennej dacie biegu zasiedzenia niż przyjęta przez Sąd drugiej instancji. Nie można jednak pominąć jego stanowiska wyrażonego w apelacji, że przyjmując, iż początek biegu zasiedzenia rozpoczął się z końcem lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku, to doszło do niego przyjmując złą wiarę

posiadacza najpóźniej z dniem 31 grudnia 2009 r. Przyjąć zatem trzeba, że uczestnik twierdzi, że przysługuje mu służebność przesylu a jedynie błędnie wskazuje na sposób jej uzyskania. Nie budzi wątpliwości również następstwo prawne po stronie uczestnika, które przedstawił w piśmie z dnia 11 marca 2014 r. Wynika z niego, że w dacie ewentualnego zasiedzenia służebności jej posiadaczem było P [...] Zakłady Energetyczne Okręgu [...] Dystrybucja sp. z o.o. w S. której prawa i obowiązki przejął uczestnik zgodnie z art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. Spółka przejmowana utraciła byt prawny wchodząc w skład spółki przejmowanej, co uzasadnia interes prawny uczestnika w zmianie żądania. Z tego powodu uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 292 w zw. z 172 § 1, 176 § 1 k.c. oraz 305¹, 305² i 3-5⁴ k.c., natomiast przedwczesny jest zarzut naruszenia art. 305¹ k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i ustanowienie służebności przesylu.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z 13 § 2 k.p.c.